

Pobрати z nebeško se harmonijo,
 In celi ti svet presladka bo last,
 Vesoljnost neskončna ti bo v domačijo,
 Vse veke razlegala tvoja se čast.
 Dan beli ti zgodnja je zarja rodila,
 Noč tamna te nikdar ne bode zakrila.

Kraljestvo je moje na jasnih višinah,
 Čistéje ko tukaj nebó se žarí,
 Podložnike zbiram pa v hladnih nižinah,
 Ne brani, mladeneč! se pevske časti,
 Podajam ti liro in radostne strune,
 Vse srca naj petje mogočno presune!“

In boginjo skrije jasna višina,
 Ostane mladenču pevska last,
 Vesoljnost neskončna mu je domovina,
 Razlégala večna se bode mu čast,
 Ki giblje po strunah prste krilate,
 Z veseljem napaja sestre in brate!

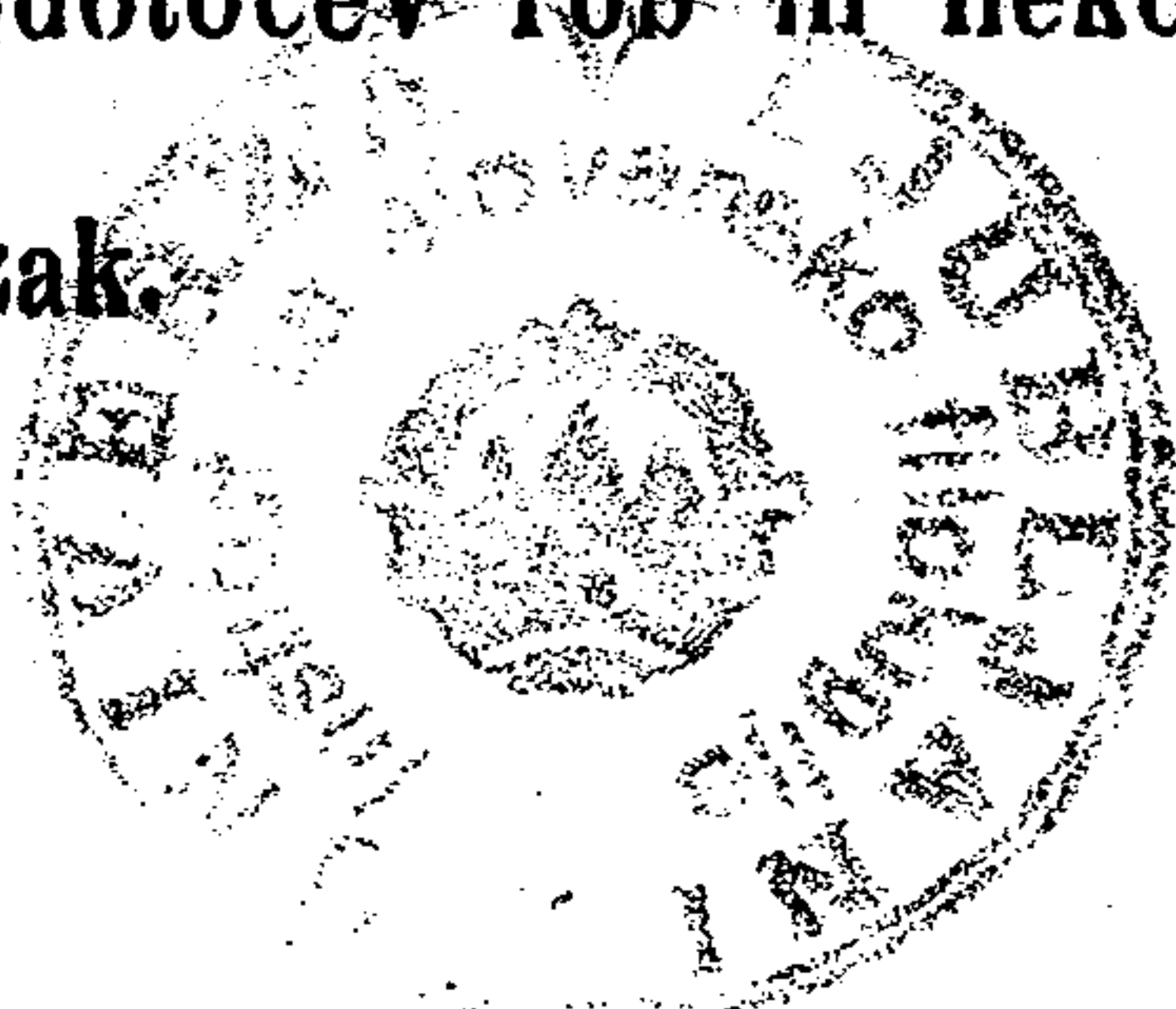
Kranjska nevesta.

(Spisal Fr. Davroslav.)

I.

Bilo je o polnoči. Vse je bilo tiho in mrtvo. Ni je bilo zvezdice, da bi razlivala blede svojo svetlobo na tiho beneško močvirje; ni je bilo sapice, da bi se zibala po jadranskem morji. Samotno in molché so moleli stolpovi v črno noč. Na ulicah je bilo vse mirno, tudi po vodotocih je že potihnilo ploskanje veslarjev. Glasni zvon v zvoniku sv. Marka zadoni čez veličansko mesto z dvanajstémi udarci. Komaj se je razletel zadnji udarec po mestu, kar stopi iz stebrenih dvoran možak, v plašč zavit, ki malo postoji in posluša, če je že ves hrup potihnil ali ne, potem pa koraka proti granitnim stebrom. Tam je sopet sem ter tje postajal, in ko se je na enkrat zaslišalo ploskanje po vodi, stopil je možak na vodotočev rob in neko osebo v gondolini zagledal.

„Bepo!“ zašepetal je možak.

14 431

„Blagorodni gospod! le v gondolino“, odgovorila je oseba v gondolini.

In kmalo sta bila v onem kraju, kjer veči del kupci stanujejo. Gospod v gondolini pokaže neko hišo, v kateri je še brlela lučica v najzgoranjem nadstropji, pa pravi: „Le urno!“ In že je gondolina pri kraju. Gospod je skočil na suho in zletel v omenjeno hišo. — Bil je nenavadno visoke rasti, ponosne obnaše, temnega, nemirnega pogleda, popoln izraz beneškega plemenitaša v najboljših letih. Star možiček mu stopi nasproti, priklanjaje se mu do tal.

„Ali ste že vedeli, da pridem?“ spregovorí plemenitaš.

„Se vé da, ljubi grof! pa zlo sem se začudil, ko sem slišal, da ste v Benetkah. Prosim, blagorodni gospod, vsedite se.“

Plemenitaš sede, privleče iz žepa s trakmi ovito pismo in ga dá možicu rekoč: „Pri moji veri! nič družega me ni semkaj pritiralo, sosebno v vaše gnjezdo.“

Zlatar je vzel list in bral, plemenitaš pa se je oziral po stanici. Peter Molo je bil najbogatejši zlatar, kar jih je bilo v Benetkah. Ko je Molo prebral pismo, položil ga je v omaro in djal: „Vidim, plemeniti gospod! da so vam znane vse skrivnosti vašega vodja, zato raje ustmeno, kakor pismeno odgovorim. Le povejte plemenitemu Cenotu, da mu pomorem, kakor pred, če me prav pripravljate v velike zadrege.“

„Molo, vse sporočim Cenotu“, odgovorí plemenitaš.

Zlatar se molcé priklone, plemenitaš pa nadaljuje: „Dobro veš, da vojska z Genovčani ne zajeda samo ljudovladi, ampak tudi nam plemenitašem.“

„Res je to“, odgovorí zlatar, „malo jih je beneških plemenitašev, prav malo, ki niso zlatarjev in kupcev nadlegovali.“

„Kaj se tako bojite za svoje prepolne mošnje!“

„O gospod! ne bojimo se ne preveč. Saj veste, koliko smo že izposodili.“

„To je že res, ti sam si mi že posodil, ti sam si mi pomagal, ali sopet potrebujem novcev.“

„Koliko?“

„Oj za Boga, 4000 zlatov.“

„To je preveč, ta je prehuda, ljubi grof!—In kaj mi zastavite?“

„Posestva v Fužini in grad v mestu.“

„Oboje je že davno zastavljeno.“

„Zlatar! v vojski se nadjam slave, ker vse gré po sreči ljudovladi. Chioggio smo hudo stiskali, in če se je polastimo, stavim, da bode plen neprecenljiv. Ali se še spominjate, koliko smo naplenili v Brandoli?“

„Škoda, da je onega plena upnikom premalo v roke prišlo.“

„I, vendar mi na mojo srečo kaj upate? Saj veste, da se mi je ljudovlada že mnogo zadolžila, da me za tega voljo visoko čislá.“

„To se vam mora v čast šteti“, spregovori zlatar, „da si toliko prizadevate v prid in v blagor Benečanov. Ali ker nisem tak, kakoršni so judje, ampak priprost človek, rojen na Kranjskem, ne morem vam na slepo srečo nič posoditi.“

„Že prav, zlatar, jaz sem ti hotel na roko iti. Pojdem tedaj k judu, ki mi gotovo posodi, in si bo še v čast štel, da je posodil plemenitemu Polanitu.“

„Ne hodite mi še, gospod! Prav res, prav rad bi vam posodil, ko bi le kako nezastavljeno posestvo imeli. — No, domislil sem si, saj imate še lep gradič zunaj mesta.“

„Pa ni moj, ampak dedina moje sirote.“

„O joj, saj res! pa sem že pozabil. Oni gradič je Vidoslavin. O, to vam je krasno dekle! Nje oči, lepi kodri.“

„Čemu govorite o lepoti Vidoslavini“, spregovori plemenitaš. „Na njeno krasoto mi gotovo nič ne posodite“, pristavi šaljivo.

„O koj, koj.“

„Kaj vruga! ali se norčujete, ali kaj?“

„Ne jezite se, gospod! da mi take iz ust leté. Poslušajte me še dalje: Radi bi 4000 zlatov na posodo, ktere tudi posodim, če mi daste dobre pravice. Brat moj Jakob mi je poslal pred tednom nekaj novcev, naj jih razposodim. Hotel sem že nakupiti mnogovrstnih dišav, ktere bi dokaj dobička dale. Ali raji posodim novce vam, samo da jih ob letu vrnete. Tisti dan pridem s svojim sinovcem v vaš grad, da novce z obrestmi vred vrnete, ali pa Vidoslavo mladenču v zakon daste.“

Grof Polani je že med govorom kviško planil, in zlatarja strmó in jezno pogledoval. Ko je zlatar omolknil, zagrmel je plemenitaš: „Pri moji veri! vi ste predrzni. Kaj, Vidoslava, hči najmogočnejšega kranjskega plemenitaša, se bo zaročila z vašim sinovcem! kaj tacega se pa ne sliši, kedar si bodi. Kaj res mislite, da so beneški plemenitaši tako zašli! Nikakor, tega pa že ne!“

„Plemeniti gospod! pomislite, da meni in mojim sorodnikom povsod vrata odpirajo. Girolamo, sinovec moj, ima vse lepe lastnosti, kakor se mladenčem spodobijo; on je lepega obnašanja in učen v mnogih vedah. Jaz sem vam pod tem pogojem le novce obljubil, pa tako pisano gledate! Pa je že prav, jih pa drugam spečam.“

Grof malo premišljuje, potem reče zlatarju, ki je liste v omaro spravljal: Molo! preveč tirjate. Saj veste, da se grofinja ne sme zaročiti s priprostim meščanom, posebno če starešinstvo ne dovoli. In to bo težko kaj, če bi prav jaz za vas govoril.“

„Naj vas le preveč ne skrbi; ne bodem tirjal vašega dekleta brez privoljenja viših.“

„Molo, Molo! to ti gotovo spodletí.“

„Naj spodletí ali naj ne spodletí, meni je vse eno. Sedaj, če vam je prav, napišem dolžno pismo.“

„Le“, odgovori plemenitaš kratko in mrzlo.

Molo je napisal dolžno pismo, potem pa je pozvonil, in koj je pritekel njegov sinovec, priljuden mladeneč, kteremu se je dobro vidilo, da ni laške krvi, da ga je rodila mati Kranja, in se je podpisal za pričo. Zlatar je sedaj omaro odprl, izvlekel polno možnjo novcev in djal: „Ali bi hoteli samega suhega zlata?“

„Ne, ne“, odgovori grof, „bilo bi prenerodno. Sto zlatov, drugo pa v menilnih listih.“ Zlatar mu je kmalo vse pripravil, in Polani novce in menilne liste pospravlja, pravi: „Zelo se mi že mudí. Zarano moram biti na svojem mestu, in neljubo bi mi bilo, ko bi zavohali ljudje, da sem bil tu.“

„No, ker se vam mudí, ne bom vas zadrževal. Pa srečno in z Bogom!“

„Z Bogom, ljubi Molo!“ odgovori plemenitaš in zletí po stopnicah proti vodotoku, kjer ga je že Bepo čakal, kakor mu je bilo ukazano.

II.

Venecija je bila v trinajstem stoletji mogočna in slavna, in je zapovedovala daleč okoli. Ali blagostanje jej je zavidala sosebnó Genova, ki je vedno želela, da postane pomorska kraljica. Sklenila je torej Benečane nadlegovati. Lucijan Dorija je prijadrál v jadransko morje, premagal Benečane, poškođoval njihovo brodovje in telebil v prah Venecijo, slavno pomorsko kraljico.

Po smrti Lucijan Dorijeви, poslali so Genovčani novega vojskovodja, Petra Dorija, ki je požgal s svojimi četami mnogo vasí in oblegel Chioggio.

Ta novica je preplašila vse Benečane. Vsi so prijeli za orožje, Pizanita pa so oprostili, kterega so bili v ječo vtaknili po nesrečni prvi bitvi, da je sopet njihov vodja. Pod njegovim vodstvom so se srečno izvršile vse priprave za brambo. Plemenitaši in meščani so darovali mnogo blaga, največ pa grof Polani, da je celo obožal. Konec septembra bilo je že trideset ladij za boj pripravljenih. Mesca decembra so popustile domačo luko in hudo stiskale Genovčane. Ali dolgo dolgo so se bili, preden so premagali pod vodstvom hrabrega Cenota Genovčane in jih odpodili od Chioggije. Kmalo potem so vzeli tudi Genovčanom po strašnem klanji otok Brandolo, kterega so se bili polastili.

Bil je lep popoldan v mescu marcu leta 1380. Solnce se je že v zaton nagnilo, in razlivalo rudeče svoje žarke po mirnem močvirju in po tihem jadranskem morji. Prostovoljci beneški, nabrani po sošednih deželah, so sedeli na bregu in peli, ladije pa so se prazne zibale po gladkem morskem zrcalu.

„Kaj vraga“, jezil se je suh Nemeč in zagnal kocke v vodo, „jaz nič več ne igram. Zadnji cvenk sem zastavil in zgubil, zdaj sem pa suh.“

„Saj res, kaj je petnajst goldinarjev“, oglašil se čmeren Angličan, „če nam ne zvišajo plače, utegne se vneti punt celo v ležišču.“

„Per moj duha!“ zavpije čvrst Kranjec, „da sem jez vodja, jaz bi bil že pokazal Genovčanom. To ni vendar nikamor, da jih samo gledamo! Davno bi jih bili že lahko razpodili na vse štiri vetrove.“

„Ljubi moji! Venecija že tudi močno Cenota opravlja, ker se ne premakne, torej tudi ni čuda, da ga dolžé izdajavstva“, razlaga prav imenitno živ Lah.

Ko so se prostovoljci na bregu Palestrinskem med seboj razgovarjali in nenavadne burke uganjali, sedel je Ceno v nekem stolpu. Bil je srednje starosti, močnega života, rujavega in progastega obraza. Sedel je na klopi za mizo, na kateri so ležali zemljevidi, pod nogama orodje in druga šara. Na obrazu se mu je brala srčnost, oko mu je bilo svetlo, čelo pa jasno.

Pregledovaje zemljevide nekoliko časa, se je globoko zamislil in nehoté zadremal. Ko nekoliko podremlje, zbudi ga moška hoja, in korenjašk mož, v vojaški plašč zavit, stopil je v sobo. Ceno mu podá stol, naj se vsede.

„Bog vas sprimi, Ivan“, spregovori Ceno, „veliko imam govoriti z vami, zato sem vas k sebi pozval.“

„To me prav veseli, da vam morem ustreči“, odgovoril je vojščak.

„Prav dobro se vedete s svojimi vojaki, vse je zadovoljno z vami“, pohvalil je Ceno Ivana.

„Spolnili smo svojo dolžnost“, odgovoril je Ivan.

„Res, res. Ali vojaki so dobili plačo?“ poprašá Ceno.

„Se ve da.“

„Ali so zadovoljni?“

„Zakaj pa ne. Česar so želeli, to so dobili.“

„Nekteri pa vendar niso zadovoljni, kakor slišim. Ali nič ne veste?“

„Nič. Da bi pa pogovore pobiral in raztroševal, ki vojakom iz ust leté, kedar pijó bokal vina, to ni moja navada, kakor veste.“

„Pa je vendar sploh znano, da vojščaki niso zadovoljni s plačo. Bojim se, da bi se ne spuntali.“

Ivan je neverjetno z glavo zmajal, pa djal: „Punta, izdajavstva se vendar ne nadjam. Kdo bi storil kaj tacega? Za svoje rojake, ktere sem bil nabral daleč od tod, v dragi domačiji, na Kranjskem, za te sem vam vselej porok. Zastavim vam glavo.“

„Vsa čast in pohvala Kranjcem“, odgovorí Ceno, „ali Robert Recenati, dobro pomnite, ni Kranjec, ampak Lah. — Izdajica je. —

Dopisuje si z genovskim vojvodom. Rad bi mu prišel do živega. Pomagajte mi, kakor veste in znate."

"Kar se bo dalo, tega si bodite svesti. Saj poznate kranjsko kri."

"Bog plati! — Kteri oddelek pojde nocoj na stražo?"

"Robert Recenatov. Prav za prav je pa moj oddelek na vrsti, pa me je Robert preprosil, naj gre on mesto mene, kar sem mu tudi dovolil."

"Ljubi Ivan!" nasmeje se zdaj Ceno, "pojte le vi na stražo, Robertu naj se dá kak drug posel. Pazite na vse, kar se bo godilo. Kaj več o tem jutri."

III.

Solnce je zatonilo v zahodu, in v slovó še žarilo beneško močvirje. Hladni mrak je razpel svoje krila čez trudno zemljo. Na marmornem mostovžu v malem pa krasnem gradiču, ki je stal na bregu jadranskega morja, sedela je mlada ženska, vitka kot jela v gori. Razgled je bil neznansko mikaven; vidilo se je tje po široci vodi, vidilo se je veličansko mesto v svoji krasoti. Mlado dekle, sloné ob marmornem stebri, oziralo se je tje proti višnjevim goram, proti rojstni zibeli, kranjski deželi. Večerna sapa jej je razpihaval dolge kodre, ki so se razpleteni kodrali po belem tilniku. Obleka jej je bila tedanji šegi primerna. Deklica, tiha, mila in krasna, bila je iz Kranjskega, edina hči mogočnega grofa. Pred svojo smrtjo je izročil maloletno hčerko svojemu prijatlu Andreju Polanitu. Dolgo je dekle jokalo in žalovalo po dragem očetu, posebno še zató, ker je moralo zapustiti drago domačijo in preseliti se na Italijansko. Ko je pa vidila, da jo grof ljubi kot lastnega otroka, pozabila je nekoliko neizrečene zgube.

Grof Polani je imel sina, ime mu je bilo Giulio, ki je bil pet let stariši kot Vidoslava. Oča ga je bil poslal pred enim letom po svetu, kakor je bila takrat navada, in pričakovali so ga sedaj vsak dan domú, da stopi v beneško vojsko, in se bojuje za dom.

Govorili smo popred o Vidoslavi, ki je sedé na marmornem mostovžu se ozirala proti domači deželi. Radostna je bila, ko je zaslišala milo donenje večernega zvonjenja in sladko petje v bližnjem samostanu: Zvonilo je Ave Marijo. Ko so se pozgubili zadnji klenki večernega zvonjenja po slavnem pomorskem mestu, vstala je deklca s klopi in se ozrla v sobo, kjer je pri oknu stala stara strežnica, in molila angeljsko česčenje.

"Kaj ne, danes si bila v mestu, ljuba Lukrecija?" prašala jo je Vidoslava.

"In na večne čase. Amen," odmolila je strežnica, in se prekrižala. "Bila sem v mestu, ljuba grofinja! Slišala sem mnogo zanimivega o vojski, srečala sem tudi mnogo starih znancev, in sama ne

vem, kaj so mi vse napovedali. Glava moja je vsa pozabljiva. Pa sem se tudi utrudila, ker sem prehodila skoraj pol mesta."

"Nekaj mi vendar poveš."

"Če si le kaj domislim. Plemenitaši so skoraj vsi obožali, ker jim je vojska požrla mnogo novcev. Starešinstvo vedno sili, naj se sovražnik zagrabi, ali Ceno se ne premakne, torej ni čuda, da se govori o izdajavstvu, in če je temu taka, ne bode nam dobro. Drugi pa sopet trdijo, da to ni res. Govori se o sovražnikovem brodovji, ki bo jadransko morje vznemirjevalo in celo Benetke pokončalo. Mati božja brani nas. Kar groza me je, kedar slišim take novice; saj še kuga ni nevarniša, kakor vojska. Brezbožne drhali pomoré vse od kraja."

"Res je strašno res, ljuba moja", odgovorila je Vidoslava, "obupati pa vendar ne smemo, saj nam pomore vsegamogočni Bog. Še je Venecija gospodarica še, nič ne opravi Genova, in zato se imamo zahvaliti pogumnim vojščakom in starešinstvu, kakor Bepo pravi, in dokler bo štela Venecija kaj tacih mož, kakor je Polani, rjul bo beneški lev še po morji v sramoto slavohlepeči Genovi. Ali si kaj slišala o grofu?"

"Slišala sem nekaj. Pravijo, da je vrlo hraber. V bitvi za Brandolo bojeval se je v prvi vrsti, vodja ga vrlo čislá in vedno soveta poprašuje."

"Kako si me zveselila s tako novico! Bog mu daj srečo."

"Bog daj!" odgovorila je strežnica. "O joj, šembrana moja glava, najvažniše novice bi bila kmalo pozabila. Kaj pravite, ktereга znanca sem še vidila?"

"Kaj vem, ker praviš, da si pol mesta obhodila."

"I no, nekdo je došel v Polanitev grad."

Vidoslava je molčala; ali da ni zakrival mrak njenega obličja, bila bi vidila strežnica, da jo je rudečica oblila.

"Tomaž, grofičev sluga."

"Oj za Boga!" zavpila je deklica. "Je li res, ljuba Lukrecija?"

"Le tiho, le tiho, gospodična, grofiča še ni."

"Ljubi Bog! kaj pa je sopet to, da je prišel sluga sam? Se je li gospodu pripetila kaka nesreča? Govori, ljuba moja, govori."

"Nič ne skrbite, grofič pride jutri, sluga ga je prišel le napovedat. Ko bi vidili norastega Tomaža, kako se je potujčil, komaj da sem ga spoznala. Ko sem ga prašala, zakaj se je potujčil, odgovoril mi je: saj so se tudi plemeniti gospod."

"Oh Lukrecija! slabo novico si mi prinesla."

"Ljuba gospodična, kaj še to! Sluga mi je še kaj več povedal: — krasni spol grofa vrlo čislá."

"Oh bodi tiho, bodi", djalo je vznemirjeno dekle.

Med tem se je vrgla črna noč na trudno zemljo. Dekle je pozvonilo s srebrnim zvončekom. Koj je stopil v sobo mlad, belo

oblečen sluga, in prižgal orjaško svetilnico, ki je od stropa visela. Vidoslava je sedla na mehko klop, sluga pa je vzel v roke srebrne strune. Dolgo je brenkal in prepeval, toda Vidoslava se ni kaj zmenila za njegovo petje. Strežnica ga malo pokara, ker vedno stare pesme poje.

„Ne huduj se!“ zavrnila jo je Vidoslava, „ko bi znal Hamet kako novo pesem, gotovo bi jo zapel.“

Hamet malo pomolči, potem se ozrè v krasno dekle, kakor bi jej hotel na obrazu brati, kaj se godí v njenem srcu. Sopot udari po srebrnih strunah, in zapoje pesem, katero je peval nekdam po livadah ob dereči Savi:

„Ne skrivaj ljubezni,
Presladko deklè!
Ki sama se ukrade
V nedolžno srcé.

„Ljubezen je bila,
Ljubezen še bo,
Ko mene in tebe
Na svetu ne bo.“

Stara strežnica Lukrecija ni razumela petja, ker ni znala slovenskega, ali Vidoslava ga je razumela in bila je vsa nemirna. Vidila je sedaj, da je Hametu znana skrivna ljubezen, katero je gojila za Giulija v mladem srcu.

„Tu imaš, draga kranjska duša, pet zlatov za svojo pesem.“

Hamet jej je poljubil roko, vzel darilo, ponižno se priklonil in šel iz sobe. Tudi Lukrecija je šla molčé v bližnjo sobo.

Vidoslava je ostala sama. Vzela je v roke knjigo in brala, toda z branjem si ni mogla pomiriti tolčéčega srca. Lukrecijne besede spodile so jej mir iz srca, in tudi Hametova pesem jej je vsadila ostro pušico v nedolžno srce. V take misli zatopljena, sedela je še dolgo na klopi, ko je bil že davno potihnil ves šum po gradiču. Naenkrat jo zbudi sopet sladko brenkanje in petje iz sladkega spanja. Vidoslava skoči na noge, poslušá, ne gane se, ne črhne, petje je tako znano, in ne vé, kaj se godí okoli nje. Kmalo potem zasliši hojo po mostovžu, pogleda proti durim in proti oknu, da vidi, kdo je in kaj hoče v pozni noči. Zagledala je v črn plašč zavito osebo.

„O moj Bog!“ zavpila je Vidoslava, in hotla zbežati.

Neznani jo je prijel rahlo za belo roko, vrgel plašč raz sebe, in položil gosli na mizo. Vidoslava je spoznala prijazno obličje Giuliovo. Zatrepetala je, kakor plaha srna, in nedolžna sramožljivost se jej je brala na cvetečem licu.

„Ljuba duša, kaj si ti tako boječa, tako zamišljena! Kaj se me bojiš, me li več ne poznaš?“

„Ah nisem vas še pričakovala, ljubi grof! Mislila sem, da pridete jutri.“

Mladeneč se je sladko nasmejal rekoč: „Srce mi ni dalo pokoja, moral sem hiteti, da vidim, če še cvete roža v ogradi, lepša kot vse rože, kar jih napaja biserna rosa po širocem svetu.“

Vidoslava je znala, kaj pomenijo te besede, močno je zarudela in pobesila glavo.

„Ah, ne pobešaj glavice, mili cvet! Daj mi uživati slast tvojih oči. — Na pol prazno je bilo moje življenje na tujem, ker si bila ti daleč od mene.“

Dekle je vzdihnilo. „Svet ima dosti zabav, mislim, da vam jih ni grenil. Lahko ste me pogrešali.“

„Oh, ti dvomiš, ti misliš, da se jaz hlinim. Res je, prehodil sem mnogo deželá, videl sem, kakošne šege imajo ljudje po svetu, videl sem mnogo lepih deklet, in pridobil si mnogo zvestih prijatlov, toda dražih svojih doma nisem nikdar pozabil.“

Potem je stopil bliže, in jo prijel za roko. Vidoslava jo je hotla odtegniti.

„Odpusti, mila! govoril je mladeneč, „če sem te razžalil. — Govori, lepotica moja, kaj te teži.“

Oko dekletovo se je zakalilo pri teh besedah.

„Giulio!“ rekla je žalostno, „zgubila sem na svetu vse, očeta in mater, mislila sem, da si mi še ti ostal, ali...“

„Ljubezen za te, draga moja, nikdar ne mine v mojem srcu, nikoli še ni in ne bode počivalo tuje dekle na mojih persih!“

Mladeneč je objel svojo ljubo in jo pritisnil na prsi.

IV.

Ljubo sije pomladno solnce in se ogleduje v zrcalu jadranskega morja. Gondoline prevažajo ljudi in blago po beneških vodotocih. Naenkrat trči gondolina ob gondolino, in veslarja, kakor je sploh navada o tacih priložnostih, sta se prav neprijudno pozdravila; preklinjala sta drug drugega, da je bilo joj. Gospod, ki je sedel v prvi gondolini, odgrnil je svoje zagrinjalo, najbržeje, da bi se bil začel prepirati; ravno to je storil tudi gospod v drugi gondolini. Ali ko je zagledal drug drugega, ostrmela sta oba.

„Marko!“ zavpil je prvi.

„Giulio!“ odgovoril je drugi.

Ko sta videla čolnarja, da se gospoda poznata, nehala sta kleti, in zaveslala sta tako, da sta si gospoda v roke segla.

„Srečne oči!“ spregovoril je sopet Marko.

„Bog te sprimi v našem mestu!“ odgovoril je Giulio. „Kam se pelješ?“

„Sem ter tje se vozim, ker mi je dolg čas. Tudi sem bil že k tebi namenjen.“

„Prav, prav. Reci svojemu veslarju, naj gré domú, ti pa k meni prisedi.“

Ko sta prišla v Polanitev grad, pozdravil je Giulio še enkrat svojega prijatla z dobrodošlico, potem pa je rekel: „Prav žal mi je,

da ni očeta doma, da bi se zahvalili mojemu prijatelju za gostoljubnost, ktere sem vžival pri njem.“

„Hvala!“ odgovoril je Marko in mu segel v roko. „Ti me preveč čislaš. Lahko mi vse povrneš, ako mi razkažeš čudeže po vašem mestu.“

„Prav rad, prav rad. Ali Venecija je naše dni, ker kervava vojska gospodari, klaverna in zapuščena sirota. Nekaj pa še tudi vidiva.“

Ko sta se malo pokrepčala z jedjo in s pijačo, šla sta ogledovat veličansko mesto. Nazadnje sta obstala pred cerkvijo sv. Marka. Malo v stran je stalo cel kup beneških lazarov in družih mestnih postopačev okoli miz, klopi in družega orodja, kjer je bilo razstavljeno mnogobrojno pisano orodje, blago, razne dišave in vode, kar sta prodajala dva zvita sleparja, in z godbo ljudi k sebi vabila. Slepar je odprl včasih kako škrinjo, izvlekel iz nje steklenico kake tekočine, in začel je dokazovati z medenim jezikom njeno moč.

Giulio in Marko sta nehoté obstala pri drhali.

„Plemenita gospoda!“ nagovoril ju je slepar, „jez sem Jernej Krokari, zdravnik, zvezdoznanec in učenik. Jez prerokujem iz zvezd prihodnje reči, pa tudi odvracam in ozdravljam razne bolezni. Glejta, tu je nekaj za skrumbe, tu za oteklino, tu za blede lica itd.“ Ljudstvo je kupovalo, da je bilo veselje gledati, slepar je pa veselo stresal novce v svoj žep. In kakor je nehal upiti, pa so godci zagodli, da je vse skoz ušesa letelo. Uganjal je še mnogo družih burk. Ko je vidil, da Giulio in Marko še vedno nepremakljivo stojita, rekel je sopet: „Plemenita gospoda! kaj bi vama svetoval? — Tu je mazilo, da brada hitreje raste, tu korenina, ki odpira srca beneških gospodičin!“

Mlada plemenitaša sta se molčé nasmejala, in hotla iti, ko je jelo ljudstvo režati vanje. Ker je slepar dobro vedel, da drhali močno ustreže, ako plemenitašema kako norčevo zasoli, zavpil je zaničljivo za njima: „Plemenita gospoda! tu imam še pijač za ponos, tu za ošabnost, ta je malo bolja in je dobra za lenuhe in strašljivce.“

Giulio se je jezen ozrl in zarežal nad mazačem: „ti priprosta duša ti! ko bi se spodobilo, porujem ti celo brado, da bi vidil, ali bi zrasla nova. Dobro bi bilo, naštetih ti jih 25 na podplate, kar bi ti bolje teknilo, kakor vsa mazila in pijače.“

Jernej Krokari je vedel, da se ob vojskinem času ne gleda posebno na mestne potepuhe, in da se ni koj bati kazni, zato je še dalje zasmehoval plemenitaša: „Plemenita gospoda, ali vesta kaj novic o vojski? kakor se vidi, vama ne diši vojska. Kako lepo čičata doma pri dobrih mamicah.“

Mladenča sta se sopet ozrla, in Giulio je potegnil v divji jezi svoj meč, mahnil je po sleparju in ga ranil na glavo. Ljudstvo je jelo kričati, in Bog vé, kaj bi se bilo zgodilo, da ni Marko Giulija po-

miril, in ga hitro odtod peljal. Dobro sta pa še slišala sleparjeve besede, ki je vpil za njima: „Gizdalin! to ti povrnem.“

Drugi dan popoldne sta hodila sopet Giulio in Marko po mestu. Ta pot je peljal Giulio svojega prijatla na sprehajališče plemenitašev. Nobeden se ni upal tu se sprehajati, če ni bil plemenitaš, ali blizo okoli se je pa trlo vse polno ljudstva. Beneški plemenitaši so nosili obleko iz temnozačrnele robe, ljudstvu pa je bolj pisana dopadala.

„Ljubi Giulio!“ spregovoril je Marko, „bolje bi mi ne bil mogel ustreči, kakor si mi ustregel s tem, da si me lesem pripeljal. Kdor bi se ne radoval v tem času na tem kraju, ne bi vedel, kaj so Benetke.“

Dolgo sta se še sprehajala. Giulio je vedel mnogo zanimivega novega povedati o noši in mestnih navadah, in pojasniti z lepimi črticami.

„Mnogo mikavnega si mi že pokazal“, djal je sopet Marko, „ali vsega še ne.“

„Govori, dragi mój! Vse se ti spolni, če je le mogoče.“

„Ali se še spominjaš lepe noči na bleškem jezeru na Kranjskem.“

„Ko sva se po jezeru vozila“, segel mu je Giulio v besedo.

„Takrat si mi pripovedoval o svoji domovini, o svojih znancih, o krasni Vidoslavi, kranjski deklici. Obljubil si mi jo pokazati, kader pridem v Benetke. Sedaj sem tu. Verjeti pa vendar ne morem, da bi bilo kranjsko dekle lepše, kakor so Benečanke. Poglej, ali cvetó kje še lepše cvetice, kakor so te, ki jih tukaj vidiš?“

„Oh ne, ne, Marko, motiš se, še lepša je. Pustiva mestni šum, pa pojva h Kranjici.“

Kmaló sta prišla pod Vidoslavin grad. Dekle je sedelo v sobi, ko sta mladenča prišla. Marko je kar ostrmel, malo je govoril in bil je ves nemiren. O mraku sta šla mladenča sopet domu, toda Marko je vedno molčal. Prešlo mu je veselje, in tužno je pogledoval Benečane.

Drugi dan je Giulio vstal, se napravil, in odmolivši jutranjo molitev, šel je v Markovo sobo, pa Markota že ni bilo. Sluga Tomaž mu je pokazal s svilnatim trakom prevezano pismo. Giulio ga je razvil in bral:

Dragi prijatelj!

Kar koj moram iti iz Benetek. Bog ti povrni gostoljubnost, katero sem užival pri Tebi. Moje prijateljstvo nikoli ne opeša, zato sem Ti porok!

Z Bogom!

Tvoj Marko.

Giulio se je praskal za ušesi, ker ni vedel, kako je to, da je prijatelj kar natihoma odšel in se ni nič poslovil. Popraševal je služabnika, pa ta ni nič vedel. Zdelo se mu je sicer, da je bil prejšnji dan, ko sta bila pri Vidoslavi, ves drugačen, ali kako to?

(Konec prihodnjič.)

Kranjska nevesta.

(Spisal Fr. Jaroslav.)

(Konec.)

V.

Pojmo sopen v ležišče Palestrinsko pogledat. To že vemo, da sta se Ceno in Ivan pogovarjala o izdajavcu Robertu Recenatu. Po dogovoru je šel spat, in ležé na trdi klopi, ktero je imel mesto postelje, kakor je sploh o vojski navada, premišljeval je to in uno. Nekdo je potrkal, Ceno je kviško skočil rekoč: „Le noter!“. Aleksij, njegov sluga, stopil je v spavnico.

„Ali si šel skoz ležišče?“ poprašal ga je Ceno.

„Sel sem, blagorodni gospod! ravno kar sem se vrnil.“

„Ali je povsod vse tiho?“

„Prav povsod. Straže samo korakajo v črni noči.“

„Ali veš za Recenatovo četo?“

„Prav dobro.“

„Prinesi mi kože, da nekaj napišem.“

Služabnik mu jo prinese. Ceno je napisal nekaj vrstic, zvil pismo, pa mu ga dal rekoč: „Dobro glej, kako se bo držal, in zapomni si, kar bo govoril in pa kakó, ali jecljaje, ali prosto. Vse drugo veš. Hodi srečno.“

Urno je stopal sluga skoz ležišče, in kmalo je bil med Recenatovo četo. Bili so sami Lahi okoli 500. Po celem ležišču je bilo vse mirno, samo v Recenatovem šotoru je bil slišati šum. Rožljanje orožja mu je udarilo na ušesa. Recenatovi vojaki so bili vsi oboroženi. Aleksij je povedal straži, da ima pismo na gospoda, ki ga je potem koj spustila v šotor.

Robert Recenati je stal pri svetlo švigajočem ognju oborožen od glave do nog. Odprti vezir je kazal njegovo obličje, ki je bilo upadeno, blede in nos kratek. Recenati je bil majhne, pa krepke postave in slabega značaja. Lehko ga je bilo pregovoriti, če se mu je obetal kaj boljsega. Recenati je ravno poskušal neko pušico, ko se mu je Aleksij približal in podal pismo rekoč: „Plemeniti gospod! moj gospod in vodja pošilja vam to pismo.“

Recenati se je prestrašil, in debelo je pogledal služabnika. Molčé je vzel pismo in ga prebral, sluga pa, ki je pazil z jastrobovim očesom, vidil je, da je težko sopen, kakor bi ga bila mora tlačila.

„Vodja me preveč čislá“, spregovoril je Recenati prebravši pismo. „O kateri uri se zbere posvetovavstvo?“

„Ob eni čez polnoč.“

„Dobro. Sporoči blagorodnemu gospodu in vodju, da pridem.“ Sluga se je priklonil in šel.

Pol ure čez polnoč stal je oborožen vojak pred vratmi v visoki palači. Noč je bila črna, da bi bil dalje segel kot vidil.

„Kdo je?“ zavpil je vojak.

„Zvest človek“, odgovorilo se mu je.

„Imé?“ prašal je vojak.

„Robert Recenati.“

„Prosto. Prosim vstopite.“

Recenati je šel v prostrano sobo, ki je bila srednje olepšana in slabo razsvitljena. Sredi sobe je stala miza, okoli mize so sedeli možje v dolzih halah. To je bilo beneško starešinstvo. Na desnej zgoraj je sedel častitljivi sivobradi dogge Cantarini. Poleg njega je sedel mož ostrega obraza, ki je bil bolj priprosto, pa črno oblečen. V zadnjem koncu sta sedela dva moža v rudečih suknhah, ki sta bila starašinska družnika. Dalje so se vrstili svetovavci, in tudi dva oborožena moža, prvi je bil Ceno, drugi, resnega in ponižnega obraza, pa že bolj postaren, Pizani.

Že se je svetovavstvo razgovarjalo, ko je Recenati še le prišel. Zemljovidi in drugi listi so ležali na mizi. Ceno je ravno razkladal, kaj namerava začeti, ko so se duri odprle, in Recenati v sobo stopil. Vse je ostrmelo, Ceno pa je pretrgal daljni govor in djal: Ne zamerite, blagi svetovavci, da je mož prišel brez vašega privoljenja. Pozval sem ga, ker vem, da je skušen v vojaščini, in sploh premedena glava; mnogo nam lahko koristi.“

Stari Cantarini je pohvalil Cenotovo skrb, Recenati se je vsedel za mizo. Ceno pa je govoril dalje: „Verjemite mi, preblagi svetovavci, da moje ravnanje ni napčno, ampak prav dobro premišljeno. Škodljivo bi bilo, ko bi se koj s sovražnikom udarili. Kaj pravite vi, Pizani?“

„Sovražnikovo brodovje se mora koj ukrotiti, da ne bo dalje sililo, ker prepočasno delo je tudi nevarno, in prizadeva mnogo stroškov. Če še dalje odlašamo, gotovo se opečemo.“

„Ne rečem, da bi ne imeli prav, preblagi svetovavci, ker zahtevate, da se hitro reši ta reč, ali jez ne morem tako, zastavim vam pa glavo, da vas ne zapeljem v škodo.“

„Kaj to“, oglasil se je sopet drugi svetovavec. „Veste, ljudovlada je ubožala, in kase so prazne.“

„Radodarne roke nam pomorejo, in nas rešijo hude stiske“, odgovoril je Ceno.

„Vojaki so nezadovoljni“, oglasil se je sopet svetovavec.

„Pešci ne“, odgovoril je Ceno. „Morda mornarji, Pizani?“

„Menda ne, kakor sem sprevidil“, odgovoril je Pizani.

„Kako se vedejo sploh vaši vojaki?“ prašal je Ceno Recenata.

„Ne bojim se laži, če rečem, da so bolj nezadovoljni, kakor pa zadovoljni.“

„Ali ne dobivajo plače?“

„Dobivajo, in še nekaj namečka. Jaz jih tolažim s svojimi novci, pa vse nič ne pomaga.“

„To je hvale vredno“, odgovoril je Ceno. „Kaj pa vi pravite, ali bi dobro bilo, da se sprimemo z Genovčani?“

Zvijačni Recenati je malo pomolčal, ker ni vedel, kako bi se rešil iz zadrege. Če reče, naj se koj zgrabijo, splaval bi morda njegov naklep po vodi. Na zadnje je pa vendar rekel: „Naj bolje je, če slavno zbirališče prepusti Cenotu vse priprave in vse delo, ker on vselej pravo zadene.“

Razgovarjali so se še dolgo, in še le zjutraj so se razšli.

Ceno je čakal drugi dan sopet Ivana v svoji sobi. Ob odločeni uri se je zaslišala Ivanova trda hoja.

„Ivan!“ zavpil je Ceno prišlemu naproti. „Kako je kaj bilo? Ali si kaj videl?“

„Nič, kar nič nisem videl, saj je bilo tema, kakor nekdej v Egiptu. Enkrat je ponočna tica memo letela in malo zašumela; hotel sem streliti za njo, pa kam, saj nisem vedel, ali bi bil strelil na desno ali na levo. — Še nekaj. Zjutraj na vse zgodaj sem našel ne daleč v stran to pušico, ki je ravno taka, kakoršne imajo Genovčani.“

Ceno je zgrabil pušico, poklical Aleksija, in ga prašal: „Ali ti je kaj znana ta pušica? Ali si jo že kje videl?“

„Sinoči sem jo videl, plemeniti gospod, v Recenatovih rokah. Dajte, da pogledam, kako se odpre. Aleksij je poskušal, jo odprl, in pismo v njej našel. „Oho“, zavpil je, „pismo, gospod, pismo!“

Ceno ga je vzel v roke, prebral, in veselo zakričal: „Ha, sedaj ga imamo. Ivan! pomagajte mi, da ga speljemo na led.“

Ivan je obljubil svojo pomoč.

V pismu je bilo zapisano, da ima sovražnik malo živeža in da bi rad Cenota v boj izpeljal.

„Ha! sedaj vsak lahko vidi, da je dobro, da sem počasi ravnal“, vskliknil je Ceno. „Ivan, vi pojte k Pizanitu, naj dobro pazi, in posvetujta se še, drugemu pa ne omenite nič o tem. Dobro se držita.“

Benečani so odbili sovražnikov napad na suhem in na morju. Z gromovitimi vivat pozdravljali so vojaki hrabrega Cenota. Ali vojska še ni bila končana.

Čez nekaj dni so vjeli Benečani ogleduha, kteremu so zanesli, ko jim je povedal, da so Genovčani v zadregi z živežem, in če v dveh ali treh dneh ne dobé pomoči, bodo morali sramotno se umekniti. Ogleduh je imel tudi v žepu všito pismo na Recenata. Obetali so mu Genovčani lepo darilo, če jim pomore, kakor si bodi. Ceno je poslal preoblečenega služabnika z ogleduhom k Recenatu, ki je ne-

vedoč, tudi na pismo odgovoril, in sovražniku pomagati obljubil. Ceno je sklical še tisto noč svoje stotnike, in jim vse na tanko razložil. Recenati je prišel poznej. Ko so bili vsi zbrani, pokazal je Ceno pismo rekoč: „Hrabri moji! to pismo nam kaže, da je Robert Recenati izdajavec.“

Recenati je planil kviško, potegnil svoj meč, zavpil in skočil na Cenota: „Ti satan! Ti izdajavec!“

Korenjaška straža je obvarovala Cenota, in podrla Recenata na tla. Ceno, zaničljivo se posmehovaje, prebral je na glas pismo. Občna nezadovoljnost se je pričujočim brala na obrazih, in razsekali bi bili Recenata, da ga ni branil Ceno rekoč: „Ne skrunite si rok v izdajčevu krvi!“

Sovražniki so zastonj čakali napovedanega znamenja. Ko so pa slišali rožljanje v beneškem ležišču, in so mislili, da se je Recenati vzdignil, pridrli so nad Benečane, pa so se zlo zmotili. Benečani so planili sedaj nad nje, in jih premagali.

Recenata so potem v Benetkah križali na trgu sv. Marka.

Vojska je sedaj nehala, Genova je bila premagana, in prostovoljce so obilo obdarovane spustili domú. Veselo so hiteli kranjski prostovoljci sopet domu.

VI.

Lepa je spomlad. Stari Polani stoji na kupčijskem trgu. Nič mu ni prav, in nejevoljno govori sam seboj: „Kaj zlodja! Kdo bi bil mislil, da bo taka. Kar ponižati se je treba. Morda ga omečim trdega zlatarja. Le korajžo!“ djal je sam sebi, in kmalo je stal v zlatarjevi stanici, ki je za mizo sedel in debelo knjigo prebiral.

„He stari!“ nagovoril ga je Polani, „pa že dolžnike preštevaš?“

„O, prav veseli me, da ste prišli, da ste veseli, če se ne motim.“

„Kakor še bo, ker je na tebi ležeče.“

„Kaj? Na meni? kako to?“

„E kaj! Ali se še spominjate, da ste mi vlani nekaj novcev posodili?“

„Prav dobro. Morda plačate?“

„Ne, ne, ves sem suh. Nemam ga drobnjaka.“

„Oh za božjo voljo? Zopet nič, prazno mošnjo!“

„I kaj se hoče. — Oh, kaj bo z Vidoslavo kaj?“

„Dali jo bote, nič družega ne.“

„Molo, Molo! jez je ne morem, jez je ne smem dati.“

„To ste vedeli tudi popred, ali zdaj se ne da pomagati, zdaj se ne da prenarediti; kar je, to je.“

„Mora se! Saj veste, da sinovi neplemenitih staršev ne smejo v zakon plemenitašic jemati.“

„Če imajo pa privoljenje, kaj potem? Tu je privoljenje.“

Polani se je proč obrnil in rekel: „Neumno je ljudi vkup siliti, ki se še ne poznajo, ne ljubijo; to ne gré. Jaz ne morem in ne smem siliti Vidoslave, če ji ne bode po volji. Tak zakon še ni bil nikoli srečen.“

„Meni je vse eno. Jez ne črhnem več ne bele ne črne. Če mi v treh dneh novcev ne pripravite, mora se dekle zaročiti z mojim sinovcem. Čez tri dni prideva k vam.“

„Je že prav. Popred novce, kakor pa dekle“, odgovoril je Polani in zletel po stopnicah.

VII.

Ravno tisti dan, ko sta se stari Polani in zlatar prepirala zaradi dolga in Vidoslave, sedela sta Giulio in Vidoslava sama v sobi.

„Vidoslava! spregovori mladeneč, „zakaj si žalostna? kaj ti je?“

„Mislila sem nekdanj“, odgovorila je, „da sem najsrečnejše deklo na svetu, ali ene dni sem pobita vsa.“

„Oj za Boga! kaj pa je Vidoslava? Govori!“

„Ljubi Giulio! slišala sem nekaj novega. Tu doli pred gradom sta brenkala in pela uni dan dva človeka. Pogledala sem skozi okno, in videla sem nježno deklico in rujavega moža. Jez sem radostna poslušala, in vrgla pevcema za pesem lepo darilce v gondolino. Deklica se mi je veselo zahvalila rekoč:

„Bog povrni, blagorodna gospodična! Bog daj, da bi kmalo srečno ženitvanje imeli!“ Na to se je pa oglasil rujavi mož in djal: „Oni, ktereга želi tvoje srce, ne bode nikoli tvoj ženin. Jaz sem ti porok za to.“ Meni je skoraj slabo prihajalo, ko sem to slišala, in komaj sem se sopet zavedla, zginil je bil že mož, deklica in gondolina, njegovih besed pa nisem pozabila. Še sedaj se mi dozdeva, kakor da vidim rujavo njegovo obličje, in progo na čelu.“

„Ali je imel progo na čelu?“ poprašal je preplašeni Giulio.

„Da, Giulio. Ali ga morda poznaš?“

„O ne, ne, ni tisti, ktereга jez poznam“, odgovoril je Giulio mrzlo, in pot mu je stopil na čelo.

Stari grof Polani prišel domú, je iskal na posodo pri znancih in prijatih, pa ni nikjer dobil. Že se je približeval osodepolni dan, in Polani je vidil, da ni drugač, da vse razodene Vidoslavi, kar je čaka. S težkim srcem je šel v grad.

„Dobro jutro!“ pozdravil je prav prijazno Polani Vidoslavo, „kakor se vidi, vedno sama in še žalostna, ker nimaš družbe.“

„O ne“, odgovorila je, „saj me vi večkrat obiščete, Lukrecija je vedno pri meni, in tudi Giulio je večkrat pri meni“, in grof ni vidil rudečice, ki jo je pri teh besedah oblila.

„To je že res, ali prišla si v leta, in leta tirjajo, da malo okoli sebe pogledaš. Vidoslava! jez sem ti izbral bogatega ženina, in nadjam se, da ga bodeš vesela.“

Vidoslavino srce jelo je tesneje utripati, in djala je: „Oj Polani! Bog me varuj.“

„Ne govori tako, Vidoslava! Tvoj oča so te bili meni izročili, ko si bila še mladoletna deklica, in jez sem zate skrbel, kot za lastnega otroka. Sedaj je čas, da zveš, kar so ti oča na smrtni postelji napisali. V pismu je zapisano, da imaš mene slušati, kar se tiče možitve. Tu imaš pismo, preberi, kedar hočeš.“

Vidoslava je pazno grofa poslušala in obleдела.

„Jutri pride Girolamo Molo, sin najpremožnišega zlatarja. Upam, Vidoslava, da se ga ne bodeš branila.“

„O joj“, zavpilo je dekle, „jutri pride Girolamo Molo! To ni res, to je šala, dragi Polani! Nerada bi se ločila od vas. Tega ne smete tirjati, ne silite me še z možitvijo.“

„Vidoslava! kaj pa bledeš? V samoti se vendar ne bodeš starala! To ne bi bilo prav.“

Objokano dekle se je vrglo pred Polanita na tla, in ga milo, premilo prosilo, naj vzame besedo nazaj. Grof jo je prav prijazno prijel in posadil nazaj na klop rekoč: „Vidoslava! ti me zelo žališ. Povem ti, kaka sramota čaka moje hiše, moje rodovine, ako me ne slušaš. Zapisal sem se bil staremu zlatarju, da vzameš njegovega sinovca, če pa ne, plačati bi moral nekaj čez 4000 zlatov, kar mi je pa nemogoče. V ječo me bodo vrgli, prodali mi vse posestva, in iztirali mojo rodovino na tuje. Giulio se bode moral po tujem potikati.“

„O Bog!“ zavpila je Vidoslava, „ali se res ne more drugač pomagati? Blagi grof! vse moje premoženje je vaše.“

„Vidoslava, to ne gré. S premoženjem še ne moreš delati, kakor bi sama hotela, in tudi ljudovlada bi tega ne trpela, da bi te jaz na beraško palico del. Le to te prosim, ne brani se mladenča, ki te jutri obišče. Očetova volja je, da me slušaš.“

Izgovorivši to, šel je grof s pobitim srcem, dekle se je pa sopeset zajokalo.

Čez dobri dve uri prišel je sopeset Giulio k Vidoslavi; vidilo se mu je, da je vesel. Ko je pa vidil objokano dekle, prašal je skrbno, kaj se je pripetilo. Dolgo ni mogla povedati vsega, kar je slišala, tem hujše je pa jokala. Giuliotu so se strahú kolena šibile, ko je slišal, kaj ju čaka. Ko se je bil sopeset zavedel, djal je miločutno:

„Vidoslava, ali me ljubiš?“

„Saj veš, da?“

„Če je temu taka, ne obupaj. Ali se še spominjaš mladega Kranjca, ki je bil lani z menoj pri tebi? — Pred dobro uro mi je prinesel Tomaž tole pismo; naj ga berem:

Dragi prijatelj!

Zopet sem v Benetkah, v tvoji domovini. Obišči me za večera, če si pravi moj prijatelj. Pred trgom sv. Marka prva hiša.

Z Bogom

Ves tvoj
Marko.

Ljuba moja, rešeni smo. Vse odkrijem svojemu prijatelju. On mi gotovo pomore. Drevi pridem sopeset. Imej se dobro!"

Bog ti daj srečo!"

Komaj je zatonilo zlato solnce za gorami, že je obstala Giuliova gondolina pred Markovim stanovanjem.

„Bog te sprimi, brate!“ pozdravil je Marko prišlega. Morda se ti je čudno zdelo, ker sem te bil nenadoma zapustil, pa ni bilo drugač. Ko ne bi bil hitel iz mesta, zapledel bi se bil v hude mreže. Pogovoriva se o krasni Kranjici, o Vidoslavi. Zarad nje sem hitel iz Benetek. Brate! ona je ranila moje srce. Prestal sem mnogo bolečin, in ko ne bi bil čislal prijateljstva, zaljubil bi se bil v dekleta. Komaj sem se premagal. Povej, kako je kaj?"

„Marko, vse ti na tanko povem, da sam sprevidiš, v kacic stiskah živim.“ In povedal mu je vse.

„Kaj? kako? Molo se piše zlatar?“ prašal je Marko, kakor bi se čudil.

„Da, po vsem mestu znani Molo.“

„Nič ne obupaj, Giulio. Girolamo, Molov sinovec, ti ne odpelje neveste.“

„Pomagati se mora na vsako vižo. Marko! mnogokrat si mi pravil, da si premožen. Posodi mi novcev, da obvarujem očeta sramoto, Vidoslavo pa —“

„Koliko bi rad?“

„Daj mi 5000 zlatov.“

„Veliko je, pa bo že.“

„Bog ti povrni, zlata duša!“

Marko mu je odštél novce. „Kedar boš mogel, boš pa vrnil. Bodi srečen!“ Poslovivši se, sta se ločila, med tem pa se je vlegla črna noč na trudno zemljo.

VIII.

Počasno je tekla staremu Polanitu ura za uro. Nemirno je hodil grof po sobi gor in dol, oziraje se na slike svojih prededov, in zastonj je tudi Vidoslava Giulota pričakovala. Grof je skoraj obupal, in Vidoslavi ni bilo obstati. Celo drago noč je prečula v strašnih skrbéh, in ko je proti jutru malo zaspala, napadle so jo divje sanje. Molcé je pogledovala stara strežnica nesrečno dekle, in molila na tihem.

Drugi dan ob napovedani uri je prišel stari zlatar Molo s svojim sinovcem. Stari grof je napel še enkrat vse svoje žile, da ga pregovori, ali vse je bilo zastonj. Mladeneč je bil vsaj toliko dober, da bi bil še čakal, ker dekleta, kakor je pravil, še ne pozná, ali stari se ni dal pregovoriti vedno kazaje na dolžno pismo. Grof ju je peljal tedaj k Vidoslavi, ki se je komaj na nogah držala.

„Ljuba hčerka!“ nagovoril jo je grof, „tu sta ti gospoda.“

Dekle je tresel mraz po vsem životu, in srpo se je ozirala po prišlih. Napadla jo je huda vročina, in milo zavpivši zgrudila se je na tla. Naglo jej je pritekla strežnica na pomoč. Stara Lukrecija jo je škropila z vodo, ali v tem trenutji je zagledala strašno znamenje, da se je kužna bolezen prijema.

„O joj, kuga se je prijema!“ zakričala je strežnica, in vsi pričujoči so se prestrašili. Grof se je prvi sopet zavedel.

„Za božjo voljo! Kuga se je prijema“, vpil je obupno, in zajokal se je na glas. „Ha, tu imaš dekleta! Vzemi ga! Mladeneč! tu je tvoja nevesta, plemenite krvi; pritisni jo na vroče srce, ubrani duši, da ne uide iz telesa. Stari! pogodba veljá.“

Mladeneč je hotel dekleta vzdigniti, ali starega je stran potegnil rekoč: „Čemu tu stojiva!“ In šla sta tiho ven.

In res je začela kuga v slavnem mestu razsajati. Strašno je divjala med siromaki in bogatini, med starimi in mladimi, celo spomlad, celo leto in celo jesen je morila ljudi, dá so cepali, kakor muhe. Pomrlo je okoli 20000 ljudi v slavnem mestu.

IX.

Nekoliko dni pozneje je ležal Giulio ranjen domá. Stara strežnica je čula zraven njegove postelje in mu zdravilo podajala. Enkrat se je prebudil bolnik in prašal: „Koliko je ura, moja strežnica?“

„Pozno je že, tema je. Angeljsko češčenje je odzvonilo.“

„O dolgo sem spal, že mi je bolje.“

„Bog bodi zahvaljen! zdravnik je rekel, da bo mrzlica nehala. Da, močno ste bili ranjeni. Ali poznate hudobneža, ki vas je bil napadel?“

„Poznam ga, če je bil prav našeman, pa vem, da ni drug, kakor on, ki mi je že lani zažugal“, odgovoril je Giulio.

„K sreči vas je zagledal naš Antonio, zadel vas je na rame, in prinesel domu. Poslali smo koj po zdravnika, da vam je rano zavezal.“

„Bog vam plati za lepo postrežbo. Kaj je novega zunaj v gradu?“

„Kaj? sama ne vem. Bila sem ondi, pa ni bilo viditi žive duše. Znamenje visi na voglu.“

„Za božjo voljo! Kako znamenje, kako?“

„Ah, kako nek, da je kužna bolezen v gradu.“

„Sedaj pa koj ustanem in grem“, zatožil je bridko.

Strežnica mu je prigovarjala, naj ostane domá, ker je še slab, ker bi očeta preveč skrbelo, ko bi ga ne dobili domá, pa vse je bilo zastonj. Šel je tedaj. Hladna večerna sapa mu je bila prijetna, in nesla ga je, kakor na krilih proti gradu. Močno ga je srce bolelo, ko se je spominjal svoje drage. Prišel je do neke hiše, kjer je zagledal razsvitljen napis: „Tu stanuje zvezdogled, znaten božjih potov.“ Giulio si je mislil, dobro bi bilo, ko bi tudi jaz gori stopil, da kaj pozvem. V onih časih so sploh mislili, da je kuga šiba božja, in kdor si je upal razkladati čudne božja pota, imel je pri ljudstvu dobro bero. Tudi Giulio se je spustil tedaj po stopnicah k zvezdogledu in potrkal na duri, ktere mu je črn sluga odprl. Giulio stopi v zvezdogledovo zatemnelo stanico; na mizi tli neka dišeča smola, po tleh in po policah pa stojé čudne živalice, ki še čudniše sence delajo; stene so napisane z raznimi črkarijami, na mizi, s črnim prtom prepreženi, stoji svetilnica, mrtvaška glava in kosti, in za vso to šaro je sedel zvezdogled v črni hali z belo palico v roci. Na mizi stoječa svetilnica je bila tako obrnjena, da ni zvezdogledu obraza razsvetljevala, ki je bil ves zamaknjen v črno knjigo, in prišlega še koj zagledal ni. Giulio je malo zakašljajal.

„Oho, plemeniti Polani! kaj zahtevate?“ poprašal je zvezdogled. Giulio se je čudil, kako ga more zvezdogled poznati. Prašal ga je tedaj: „Kako me poznate, ker se še vendar nikjer nisva vidila?“

„Ali ne veste, da učenost moja daleč sega? — Ali ste prišli za-se prašat? kaj ne, da ne. To jaz dobro vem. Kdaj je bila rojena? ktero leto? ktero uro?“

„O, in kako veste sopet to, da nisem prišel za-se prašat, da sem prišel prašat za žensko?“

„Kaj to, to jez vse vem, le povejte, kar sem vas prašal, da vidim, kaj kažejo znamenja.“

Giulio je bilo groza, in zgrudil bi se bil, da ga ni zvezdogled prijel. Pri tej priči ga je spoznal, in nehoté zakričal: „Ah, Jernej Krokari!“

Nevedoč kaj in kako, stal je Giulio sopet na ulici, in si drgal potno čelo. Hitro jo je mahal proti gradu, hotel je že pozvoniti, kar so zaškripale težke vrata in se odprle do kraja. Štirje možje so prinesli črno trugo, in za trugo je šlo nekaj družih oseb. Obupno je planil mladeneč proti trugi.

„Ne dotikajte se truge, mladeneč, umrl je za kugo“, govorili so mu pogrebci.

„Kdo?“ prašal je Giulio.

„Hamet. Bog mu daj dobro!“

Med tem je kraljevala v gradu mrtvaška tihota in črna žalost, ker bela smrt je še čakala in prežala na drugo žrtev. Tiho in po-

časno je stopala neka oseba po mostovžih. Bila je greško oblečena. „Ah, smrt ne prizanaša ne bogatinom, ne siromakom, ne starim, ne mladim“, govorila je sama sebo. Ko je to govorila, prišla je do znamenovanih duri, ktere je prav tiho odprla in zopet za sebo zaprla. Stara strežnica je sedela ob krasni postelji, na kateri je ležalo bolno dekle. Neznana oseba je stopila k postelji in prijela bolnico za roko.

„Spanje je mirno in sladko“, spregovorila je oseba, se obrnila proti strežnici in jo prašala, koliko časa že bolnica spi.

„Od kar ste jej bili dali ono zdravilo, gospod Demetri.“

„Bo že. Žila jej bije, kot zdravi. Ko se prebudi, dajte jej te pijače, pa ne več, kakor par kapljic. Sedaj moram pa še druge bolnike obiskati.“ Rekši to se je poslovil in šel.

X.

Kužna bolezen je nehala, in v Benedke se je soped veselje povrnilo. Najbolj se je pa veselil Giulio, ker mu nemila smrt ni ugrabila predrage Vidoslave. Nekega dne sta sedela zunaj na mostovžu, in pričakovala starega grofa.

„Glej, kako ti je vodica mirna in pokojna, in se leskeče v solčnem žaru, ko se je malo popred penila in pluskala na breg. Enako tej vodici je človeško življenje. Naj bi tudi najine leta zanaprej počivale po prestalih bolečinah, in rosila naj bi jih nebeška rosa“, djal je Giulio.

„Bog daj!“ odgovorila je prav ljubeznjivo Vidoslava, „ne morem se Bogu zahvaliti, da mi je povrnil soped ljubo zdravje.“

Komaj je izgovorila zadnje besede, stal je že grof za njima, in se prijazno smehljal, in ni še preteklo četrte ure, pa se je napovedal zlatar Molo. Vsi so se nekako prestrašili. Duri so se odprle in zlatar je stopil v sobo.

„Grof Polani!“ spregovoril je, „prišel sem, da se pobotava zastran dolga.“

„Oh, nimam še dovolj novcev, potrpite še kake dni“, prosil ga je Polani.

„Nočem novcev, jaz se držim pogodbe o Vidoslavi. Poslušajte me: Ker mi niste mogli vrniti novcev o pravem času, prišel sem s svojim sinovcem po deklico, ktere mi tudi niste branili, ali pozneje je nisem hotel, ko jo je bolezen napadla, in peljal sem sinovca domú. Po tem takem mi niste nič več dolžni“. Izgovorivši to je strgal dolžno pismo, in ga dal grofu.

„Oj Molo! to je preveč“, djal je grof ves ginjen.

„Po pravici! — Pravijo sploh, da sem pošten Kranjec, in to hočem tudi biti.“ Potem je stopil k deklici, in jej nataknil dragocen prstan na roko, se poslovil in hotel iti.

V tem trenutji so se odprle duri, in vsi so pogledali na prišlega.

„Oj Girolamo! moj sinovec. Kako si pa tu sem zašel?“ prašal je strmeči Molo.

„Ljubi Marko!“ vskliknil je Giulio. „Bog te sprimi!“

„Kaj? kaj?“ strmi stari zlatar, „to ni Marko, to je Girolamo, moj sinovec.“

„Res je res, dragi oče! Giulio me pozna le s tim imenom.“

„Pojasnite mi to!“ zavpil je stari grof Polani.

„Oj za Boga!“ oglasila se je stara strežnica, „to je zdravnik Demetri z dušo in s telesom; če je prav drugač oblečen, poznam ga še po glasu.“

„Res je res, kar strežnica pravi“, djal je Marko.

Pričujoči strmé in gledajo kot bi bili okamneli.

„Radi bi zvedili pravo“, spregovoril je sopet Molov sinovec, tedaj poslušajte: „Oče moj so bogat mož, da malo tacih. Ker mi ni manjkalo novcev, prehodil sem mnogo deželá pod tujim imenom. Na Kranjskem sem se seznanil z Giuliom. Ko sem zvedil, da so mi stric nevesto poiskali, hotel sem se prepričati sam vseh okolišin. Kaj sem vse skusil, dobro vé Giulio. Zapustil sem sopet Benedke, in prišel še le čez leto dni nazaj. Mislil sem, da se je že vse predrugačilo, ali bilo je še huje, kot prej. Giulio me je prosil, naj mu posodim 5000 zlatov, da očetov dolg plača, in Vidoslavo reši preteče nevarnosti. Dal sem mu jih, pa ne vem, kako je to, da ni nič pomagalo.“

Giulio je povedal natanko, da ga je Jernej Krokár domú gredé napadel, hudo ranil in mu novce vzal.

„Kar se je v gradu pozneje godilo, ko je kužna bolezen razsajala, tega ne bom ponovil“, govoril je sopet Marko, „ker je predobro znano. Slišati, da je Vidoslava zbolela, preoblekel sem se po grško in zdravil sem bolnike po mestu, ker sem se učil v Damasku zdravilstva. Bog bodi zahvaljen, Giulio! rešil sem ti tvojo nevesto, ktero že sploh Benečani imenujejo: Kranjska nevesta.“

Kmaló potem ju je poročil v Zatični na Kranjskem pobožni opat.